AVIFAUNA van Batavia en omstr. door Hoogerwerf en R. Hora Siccama.))
In Nr.- en Zd.-Amerika komt de groenpootruiter niet voor — wel de verwante geelpoot-ruiter.
Over trekrichting en trekbewegingen geeft het boek slechts summiere inlichtingen; wij ontlenen er echter het volgende aan:
In totaal zijn in Schotland nog slechts tien nestvogels geringd, waarvan één exemplaar, geringd Juni 1926, in Oct. van dat jaar in Ierland werd teruggemeld.
De Schotse broedvogels beginnen eind Juni, begin Juli weg te trekken. In Noorwegen en Zweden is Augustus de belangrijkste trekmaand. In Denemarken, waar deze soort geen broedvogel is, komen zij van de tweede week in Juli af voor.
T.a.v. Nederland wordt slechts vermeld: "Our birds pass the Dutch coast in early August". In Sept. en Oct. zijn ze talrijk aan de Nd.-Franse kusten; uit de Camargue is een vroege waarneming bekend op 21 Juli, doch de hoofdtrek langs de Middellandse Zee valt zes weken later.
Overwinteraars komen langs de Ierse kusten de laatste dertig jaar meer voor dan vóórdien; ook in Engeland incl. de Hebriden zijn regelmatig overwinteraars bekend.
Van overzomeraars — o.a. op de Nederl. Wadden, ook op JAVA (zie Hoogerwerf) — wordt geen melding gemaakt.
In Engeland trekken de groenpootruiters als regel solitair of in groepjes van twee tot drie. Grote groepen komen zelden voor, melding wordt echter gemaakt van een zeventigtal in 1938 aan de kust van Sussex en groepen van vijftig resp. honderd in April 1932 in de Camargue. Op het eiland Hainan (Z.O. Azië) echter troepen van meerdere duizenden stuks. Op één van de vele fraaie foto's, die het boek verluchten (t.o. pag. 48) kan men veertien vogels tellen. Voor Noorwegen wordt vermeld: oude vogels trekken in groepjes tot max. tien à twaalf, jongen echter in grote zwermen.
Zijn in Nederland ook waarnemingen van dergelijke grote groepen bekend? Ik zelf zag er nimmer meer dan drie bijeen, doch stel mij voor tijdens een drie-weeks verblijf aan de Waddenkust eind Augustus — September a.s. speciale aandacht te besteden aan het voorkomen van de groenpootruiter en diens trekbewegingen.
Zij, die hierin ook geïnteresseerd zijn en mij hun vroegere waarnemingen willen mededelen en/of melding willen maken van hun bevindingen tijdens de huidige trekperiode (plaats, datum, zo mogelijk uur en aantal) zal ik t.z.t. gaarne een overzicht doen toekomen van de totale aldus verzamelde gegevens.
Den Haag, Waalsdorperweg 13. *N. Ruitenberg.*

Iets over Osirisgraan

In de laatste jaren hoort men hier en daar weer praten over Osiristarwe, of het graan der Pharao's, dat afkomstig zou zijn uit Egyptische koningsgraven, waar het, onder uitzonderlijke omstandigheden bewaard, zijn kiemkracht gedurende enige duizenden jaren zou hebben behouden. In verscheidene landen heeft men proeven genomen met dit graan en telkens lezen of horen wij van de wonderbaarlijke opbrengst en de bijzondere levenskracht, die dit graan de mensheid zou kunnen bieden. Vandaar, dat in bepaalde kringen er een bijzondere cultus om dit graan is opgebouwd.

Nu is dit onderwerp geenszins nieuw; de belangstelling ervoor schijnt periodiek op te treden. De oudste vermelding dateert reeds van 1849, toen de Fransman Drouillard van een uit Egypte terugkerende vriend vijf graankorrels ontving, die afkomstig waren uit een graf, dat in diens tegenwoordigheid was geopend. Enige jaren leverde dit graan goede oogsten, maar na 1855 is dit „blé Drouillard" tot historie geworden. Daarna is er een periode van belangstelling geweest tegen de eeuwwisseling en de jongste golf dateert uit de dertiger jaren van deze eeuw, toen een Fransman, de Montblet, aan een Monsieur de Pesquidoux een aantal graankorrels overhandigde, die hij had ontvangen van een Engels officier, die de korrels meebracht uit Cairo, waar ze gevonden waren in een sarcophaag, die in zijn bijzijn voor het eerst werd geopend. L'Histoire se répète. Dit was het uitgangspunt van de jongste cultus.

Wat is er nu waar van de beweerde anciënniteit van dit graan uit de koningsgraven? Wel, inderdaad zijn er graankorrels gevonden in de koningsgraven en natuurlijk heeft men in talrijke laboratoria getracht de gevonden graankorrels en ook andere zaden te laten kiemen. Nog nooit is men echter hierin geslaagd, ondanks de vele serieuze pogingen. Zelfs schimmels, die men aantrof op sommige materialen uit de graven, wilden niet meer kiemen. Het enige wat men aantrof waren enkele bacteriën van het type, dat steeds in de atmosfeer voorkomt en die hier dus heel gemakkelijk bij de werkzaamheden en door de aanwezigheid van de mensen tijdens de opgravingen alleen binnen gekomen zijn.

Natuurlijk heeft men ook het uitgangsmateriaal voor de cultuur van het wondergraan onderzocht, maar steeds bleek het mummy wheat, dat door ondernemende Arabieren werd verkocht, te bestaan uit gemengde graankorrels.

Wat is dan het aangebeden graan, dat de aanhangers van het Osirisgraan trots laten zien? Het is inderdaad een bijzondere soort voor deze streken, een vertakte tarwesoort met verscheidene aren aan één stengel, die onder goede omstandigheden ongeveer 2 meter hoog wordt. Nu zijn er verscheidene soorten, die een dergelijke habitus hebben. In vroeger tijd werd in Frankrijk ook een vertakte tarwe (*Triticum turgidum*) verbouwd en tegenwoordig wordt er vooral in Rusland veel veredelingswerk verricht aan vertakte tarwe. De „Stalinskaja", waarover zoveel wordt gepubliceerd in de Russische populaire pers, is ook een vertakte soort.

Uit recente onderzoekingen is gebleken, dat al het zogenaamde Osirisgraan, mummy wheat, blé d'Egypte of onder welke andere naam het ook bekend moge zijn, behoort tot de soort *Triticum turgidum ssp. compositum*, waartoe ook de vroeger in het Zuiden van Europa gekweekte vormen behoren. Deze soort was in het oude Egypte niet bekend. De in het oude Egypte uitsluitend gekweekte soort was *Triticum dicoccum*, waarvan vele vondsten zijn gedaan. *Triticum turgidum* werd voor het eerst gevonden in de 16e eeuw en is volgens moderne opvattingen waarschijnlijk een kruising tussen *Triticum dicoccum* en *Triticum vulgare*, de gewone tarwe uit onze streken.

Kiemkrachtbepalingen van tussen 1890 en 1900 geoogst „Osirisgraan" leverden hetzelfde resultaat als van even oude korrels van *Triticum vulgare*. Zij zwollen enigszins op, maar werden weldra aangetast door schimmels en bacteriën. Bij jonger materiaal was de kiemkracht na 16 jaar verdwenen.

Het is echter moeilijk om de „aanhangers" van het Osirisgraan te overtuigen.

Het is voor velen ook veel aantrekkelijker om zich te vermeien in de mystieke sfeer, die men zo graag in het oude Egypte ziet, dan geloof te schenken aan de koude nuchtere feiten, die de wetenschap leert.

J. Daams

Korte Mededelingen

BLOEMENPLUKKENDE MUSSEN.
Naar aanleiding van mijn Korte Mededeling in „Natura", jaargang 49, Februari 1952, pag. 31 over Huismussen, die alleen de geel gekleurde bloemen van Crocusjes afplukten, ontving ik van de heer A. N. Swart uit Amsterdam een uitknipsel uit „Het Algemeen Handelsblad" van 19 Maart 1952, waarin werd geschreven: pag. 2 1ste kolom, regel 7—12: „De mussen hebben de witte crocussen opgegeten, maar de gekleurde lusten zij gelukkig niet, dus die kunt u nog bewonderen". Blijkbaar hebben de Huismussen in Amsterdam het in het bijzonder op de witte inplaats van op de gele crocussen gemunt.
Jaap Taapken.

WESPENDIEF. — 9 Juli 1952 zagen we 's morgens een wespendief overvliegen in 't Amsterdams Bos bij de Ringvaart. Hij werd achtervolgd door een hevig alarmerende visdief, die steeds op hem stootte, maar hijzelf deed niets terug. Het was een donker exemplaar. Hij vloog plm. 6 meter hoog en vlak boven de toppen der bomen. Vooral goed zichtbaar waren: vooruitstekende kop, die nogal kegelvormig was, korte snavel, gevingerde vleugeleinden en lange staart. Hij verdween in Zuidelijke richting.
Alfred Blok en Henk van Halm.

KWAK. — 31 Juli 1952 vloog er een kwak over de Kalfjeslaan. Het was toen 21.05 uur. Goed te zien waren: dikke kop, kortere poten en kleiner dan blauwe reiger. Riep een dof en luid „kwae".
Henk van Halm.

VERANDERING VAN BLOEMKLEUR BIJ STOKROOS. — We hebben sinds jaren een stokroos (Althaea) in de tuin, die tot verleden jaar met donkerrode bloemen bloeide, maar nu ineens met witte bloemen verscheen. Wie kan dit probleem oplossen? Zou het misschien aan de bemesting liggen? Of is 't misschien 't zuurgehalte van de bodem?
Henk van Halm.

TONGVARENS TE AMSTERDAM. — 8 Augustus 1952 vond ik op een grachtmuur van de Leidsegracht te Amsterdam-C. een tweetal tongvarens, nl. een vrij groot exemplaar en een nog vrij jong plantje. Het grote exemplaar groeide in de voegen tussen de bakstenen en werd grotendeels overschaduwd door twee wijfjesvarens. De plant staat er vrij vochtig en in de schaduw, krijgt echter in de namiddag enige zon en is van de wal af te zien. Mooie, grote, gave, lichtgroene en enigszins gegolfde bladeren heeft dit exemplaar. Dit grote exemplaar heeft één zeer afwijkend blad, dat tot op de helft een ingesneden rand heeft, ongeveer als dat van een eikvaren. Op nog een andere plaats, nl. aan de Keizersgracht, vond ik nog twee exemplaren: één zeer groot exemplaar en een nog jong exemplaar. De grootste plant is zeer mooi en staat erg droog, maar in de schaduw.
Henk van Halm.

ZILVERREIGER. — Zondag, 8 Juni 1952, nam ik boven het Brede Water te Voorne een zilverreiger waar. Het exemplaar vloog op enige afstand op vrij grote hoogte voorbij, zodat moeilijk te constateren was, met welke soort ik te doen had.
In verband met de vrij snelle vleugelslag leek het mij aannemelijk met de Kleine Zilverreiger te doen gehad te hebben. De heer Koelewijn, opziener aldaar, was dezelfde mening toegedaan.
Vlaardingen. *L. Noordhoek.*

TRAGOPOGON PORRIFOLIUS. — Naar aanleiding van het artikeltje van de heer Nic. Kroon in Natura no. 7—8 zou ik willen opmerken, dat *Tragopogon porrifolius*, door de heer Kroon bij Spaarndam gevonden, daar al sinds lange tijd groeit. Het eerst werd ze door onze familie gevonden in 1936. Toen groeide ze in flinke hoeveelheid langs de weg aan de zijde van het zijkanaal, dus aan de rechterkant als men in de richting Spaarndam ging.
Alkmaar. *V. v. d. Goot.*